

Gebiedsconferentie 2025

Waterveiligheid in een
omgeving die niet stilstaat

2 juni 2025

Kunstkerk en Stadsbrasserie De Witt, Dordrecht

NATIONAAL
DELTA
PROGRAMMA
RIJNSMOND-**DRECHT**STEDEN

Moeilijke keuzes, maar ook lonkende perspectieven

Hoe staat het ervoor met de waterveiligheid in de regio Rijnmond-Drechtsteden? Hoe weeg je belangen op korte én lange termijn, in een omgeving die niet stilstaat? Hoe maken we een koppeling met andere ruimtelijke ontwikkelingen? Dat waren de centrale vragen tijdens de tweejaarlijkse Gebiedsconferentie van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden (DPRD), op 2 juni in Dordrecht.

Zo'n 160 professionals kwamen bijeen in de Kunstkerk en Stadsbrasserie De Witt: vertegenwoordigers van waterschappen, gemeenten, de veiligheidsregio's, het Rijk, maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstellingen.

De ochtend kende een gevarieerd programma met onder meer drie excursies, een filmvertoning en een workshop 'DPRD in vogelvlucht'. In de middag leidde dagvoorzitter Walter de Vries een plenair programma. Sprekers waren Carola Schouten, burgemeester van Rotterdam en bestuurlijk voorzitter van het Gebiedsoverleg DPRD, deltacommissaris Co Verdaas en DPRD-programmamanager Pieter Jacobs. "We hebben natuurlijk allemaal onze eigen belangen", zei Schouten. "Mijn hoop is dat we daar met zijn allen ook overheen kunnen kijken. Dat we ons afvragen: zijn de keuzes die we nu maken, ook goed voor de generaties na ons?"

Vervolgens waren er twee rondes van elk zes parallelle workshops over uiteenlopende onderwerpen. Na afloop konden de deelnemers napraten en nieuwe contacten opdoen – heerlijk in de buitenlucht, in de kruidentuin tussen de Kunstkerk en De Witt.

Bekijk de video

De Gebiedsconferentie van Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden is dit jaar in Dordrecht. Dordrecht is kwetsbaar voor hoogwater vanwege de ligging in het overgangsgebied tussen rivieren en de zee. Daar komt bij dat een deel van de stad buitendijks ligt. De gemeente, de provincie Zuid-Holland, waterschap Hollandse Delta en de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid werken nauw samen aan de bescherming van het eiland tegen hoogwater en de stijging van de zeespiegel. Zo worden de dijken versterkt zodat ze voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen en maatregelen getroffen om de schade bij een eventuele overstroming zo veel mogelijk te beperken en zo snel mogelijk te kunnen herstellen.

Een belangrijk onderdeel van de aanpak is het beperken van schade door een goede klimaatbestendige ruimtelijke inrichting van de wijken en de omgeving. De inrichting van shelters op de hoger gelegen delen van de stad, in De Staart en het toekomstige Maas-terras, maakt daar onderdeel van uit. De stad is een mooi voorbeeld voor andere Deltasteden die kwetsbaar zijn bij een overstroming.

Carola Schouten

‘Het perspectief van onze kinderen’

“Water is iets wat voor ons allemaal iets betekent”, zei Carola Schouten tijdens de plenaire opening. “Het is niet alleen iets technisch wat we moeten beheersen, maar het gaat ook over léven, over hoe we met elkaar samenleven, en de keuzes die we maken om dat te kunnen doen. Water gaat over onze hele samenleving. Ik vind water een heel leuk thema.”

[Lees meer >>](#)

‘Uiteindelijk gaat het erom: wat willen we aan onze kinderen nalaten?’

Uiteindelijk worden de grote afwegingen vaak op nationaal niveau gemaakt, benadrukte Schouten, maar: “Het is onze taak, in de regio, om van onderaf te laten zien welke uitdagingen er spelen, wat we nodig hebben en hoe ingewikkeld dat is. Neem nu de beschikbaarheid van zoetwater: daarin worden de afwegingen steeds lastiger. Vergeet daarbij ook de natuur niet, wil ik blijven benadrukken. Ik vrees dat natuur vaak een sluitstuk is, maar natuur gaat ook om ons leven.”

De regio's hebben een belangrijke taak, aldus Schouten. “Wij kunnen een breed gedragen, regionaal advies samenstellen dat het Rijk niet zomaar naast zich neer kan leggen. Dát is dus wat mij betreft de meerwaarde van die regionale Deltaprogramma's. Maar ik weet natuurlijk ook vanuit mijn ervaring als bewindspersoon hoe complex het kan zijn – en dat er landelijke regie nodig is om te overzien dat we niet hier een keuze maken die ergens anders verkeerd uitpakt.”

De komende tijd wordt spannend, merkte Schouten op. “We zitten nu in de fase waarin we alle informatie bij elkaar leggen, maar echt harde keuzes hebben we nog niet op tafel gehad”, stelde ze. “Uiteindelijk gaat het erom: wat willen we aan onze kinderen nalaten? Kunnen we met elkaar dát perspectief steeds voor ogen blijven houden?”

Muzikaal intermezzo

Laat het water maar komen

Swendeline Ersilia, stadsdichter van Dordrecht, opende de conferentie met het gedicht 'Laat het water maar komen', begeleid door gitarist Bahghi. Dit gedicht schreef zij speciaal voor de Gebiedsconferentie. Het belicht de ambivalente relatie die mensen met water hebben. We kunnen niet zonder, het is onderdeel van onze identiteit – maar soms zorgt het ook voor problemen. “Kan water schuren? Nou, blijkbaar wel.”

Gedicht 'Laat het water maar komen' ▶

Bekijk de video ▶

Deltacommissaris Co Verdaas

‘Een kwestie van balanceren’

Deltacommissaris Co Verdaas hield een keynotepresentatie, getiteld ‘Waterveiligheid in een omgeving die niet stilstaat’. “Waterveiligheid, waterberging, maar ook landbouw, woningbouw, energie... we zien nu al dat belangrijke functies met elkaar concurreren om ruimte”, zei hij. “Daarom moeten we de oplossingen niet meer alleen zoeken in het watersysteem. We moeten een samenhangende, ruimtelijke puzzel leggen.”

De wateropgaven gaan in de toekomst meer ruimte vragen, benadrukte Verdaas. “En dan zijn er nog de ruimteclaims rondom wonen, defensie, de energietransitie... Niemand ontkent dat dat aan de hand is, en ál die vragen zijn existentieel.”

Met andere woorden, zo concludeerde Verdaas: de trends zijn onweerlegbaar, en de vraagstukken onontkoombaar. “Dat betekent ook dat de keuzes onafwendbaar zijn. We lopen nu aan tegen de technische grenzen. Van ‘strijden tegen’ moeten we gaan bewegen naar ‘leven met’ water. En de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat sommige van onze wensen en doelen op termijn niet houdbaar zijn. Dat geldt voor de natuur, maar ook voor woningbouw en landbouw. Het is een kwestie van balanceren. Daar moeten we het wel over hebben, met elkaar.”

Als het water komt

Halverwege het plenaire programma presenteerde Ersilia een tweede gedicht: 'Als het water komt'. Hiermee stak ze haar toehoorders een hart onder de riem: wij kunnen al deze uitdagingen het hoofd bieden, zolang we het samen doen – en “leren meedeinen op de getijden”.

Gedicht 'Als het water komt' ▶

Bekijk de video ▶

Herijking 2026

‘Een tipje van de sluier’

Pieter Jacobs, programmamanager Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden, vertelde over de herijking van de voorkeursstrategie van 2020, die op de agenda staat voor 2026. Voortbordurend op de keynote van de deltacommissaris: “We kunnen de waterveiligheidsopgave niet meer met oogkleppen op benaderen. Dijkversterkingen nemen steeds meer ruimte in. Het kan zijn dat we dat in de komende dertig jaar nog oké vinden, maar daarna? En hoe kan onze strategie goed samengaan met ontwikkelingen in de haven en opgaven voor natuur?”

Jacobs lichtte alvast een tipje van de sluier op, vooruitlopend op 2026. Sommige bevindingen vallen mee: “De Maeslantkering gaat waarschijnlijk mee tot ongeveer 2070. En het economisch effect als de kering vaker moet sluiten, is relatief beperkt.” Andere vallen tegen: “De impact van doorgaan met de huidige strategie wordt bij één meter zeespiegelstijging al fors, als je bijvoorbeeld kijkt naar de ruimtelijke inpassing van dijken, of het vaker voorkomen van wateroverlast in de vele buitendijkse gebieden in onze regio.” En: “Zoetwaterbeschikbaarheid vraagt wellicht eerder om systeemmaatregelen dan waterveiligheid.”

Geen enkel alternatief is goed is voor alle belangen, besloot Jacobs. “Dus er komen ongemakkelijke keuzes aan. Daar komen we niet onderuit.”

Workshops

1. Hoe wilt u buitendijks blijven wonen? >>
2. Verzilting in de Rijn-Maasmonding >>
3. Alternatieve waterstrategieën en ruimtelijke belangen: samen oefenen >>
4. Samen nu aan de slag met meerlaagsveiligheid >>
5. DPRD gaat ook over úw gemeente >>
6. NOVEX Rotterdamse Haven >>
7. De evacuatiestrategie: wat komt er allemaal bij kijken? >>
8. Hoe ziet de dijk van de toekomst eruit? >>
9. Hoe hoog bouwen we droog in Rotterdam? Hoe ver kijken we vooruit en welke keuzes maken we daarbij? >>
10. Nature-based solutions als katalysator voor PAGW en HWBP >>
11. Deltabeslissing Rijn-Maasdelta: op weg naar samenhangende besluitvorming! >>
12. Waterveiligheid in de regionale klimaatstresstest Midden-Holland >>

Pim Neefjes (Rijkswaterstaat) en
Leoni Heijkers (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)

Hoe wilt u buitendijks blijven wonen?

<< OVERZICHT WORKSHOPS

Workshopleiders Pim Neefjes van Rijkswaterstaat en Leoni Heijkers van Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard introduceerden samen de casus Dordrecht buitendijks in relatie tot zeespiegelstijging vanuit het Kennisprogramma Zeespiegelstijging.

Neefjes gaf aan dat wat nu eens in de 1000 jaar overstroomt, bij 1 meter zeespiegelstijging elke 10 jaar overstroomt als we niets doen.

Deelnemers gingen met elkaar in gesprek aan de hand van vijf stellingen. De context is dat in de regio Rijnmond-Drechtsteden circa 100.000 mensen buitendijks wonen. In hoeverre is het de verantwoordelijkheid van de mensen zelf om

zich te beschermen tegen hoogwater als bijvoorbeeld de Maeslantkering faalt? Moeten ze zelf met zandzakken gaan slepen? Of komt de overheid ze helpen? Veel mensen zijn zich er onvoldoende van bewust dat de verantwoordelijkheid van de waterschappen ophoudt bij de dijken, en dat de berekeningen van onder meer risico's en kosten voor waterveiligheid alleen over binnendijkse gebieden gaan.

Een discussiepunt was de vraag of dit zou moeten veranderen: moeten we afspraken maken over wel of niet meer buitendijks bouwen? Moeten we 'buitendijks' meer meenemen in het Deltaprogramma? "Elk langetermijn-alternatief komt met nadelige effecten elders",

was de conclusie. "We zitten nog niet op 1 meter zeespiegelstijging; we hebben nog even. Maar we moeten wel beseffen dat deze vragen aandacht behoeven. Daarvoor is nog een betere kwantificering nodig." En: "Er is niet één oplossing, er valt nog wat te kiezen."

Marlous van Herten (Rijkswaterstaat)

Verziltling in de Rijn-Maasmonding

<< OVERZICHT WORKSHOPS

Marlous van Herten van Rijkswaterstaat nam haar publiek mee in de uitdagingen van de zoetwatervoorziening in onze regio. Wellicht stevenen we af op een nieuw recordjaar als het gaat om droogte – het huidige recordjaar is 1976 – maar het is nog te vroeg om dat te voorspellen. Het huidige systeem met sturing en (verbonden) zoetwaterbuffers werkt goed en kan langer mee, aldus Van Herten, maar de problemen worden groter. Rijkswaterstaat en waterschappen werken goed samen en er vinden diverse onderzoeken plaats, bijvoorbeeld binnen de sporen zoals het Deltaprogramma Zoetwater (DPZW) en het Kennisprogramma Zeespiegelstijging. De impact van droogte, met lagere rivierafvoeren en verziltling, en de toenemende watervraag en

de daaruit voortkomende toekomstige opgaven, staan hierbij centraal. Het gaat binnen het DPZW onder meer om een hoekpuntenstudie, ontwikkelpadenkaarten, langetermijnverkenningen en een kennisinventarisatie van verziltingsbeperkende maatregelen.

Deelnemers stelden veel vragen. Aan het eind vond er een discussie plaats op basis van stellingen. Veel deelnemers onderschreven de stelling “kunstwerken voor waterveiligheid zouden geschikt gemaakt moeten worden voor verziltingsbestrijding”. De meningen verschilden over de stelling “verziltingsbeperkende maatregelen vergroten de kosten voor waterveiligheidsmaatregelen”. Als kansen voor synergie tussen

waterveiligheid en zoetwater werden voorbeelden genoemd zoals balgstuwen, rivierkeringen of een verondieping, waarbij wel werd benoemd dat meer onderzoek nodig is. Tot slot kwam de notie ter sprake dat de factor tijd een belangrijke rol speelt: “Lage rivierafvoeren zijn eerder relevant dan zeespiegelstijging.”

Marlies van der Maarel (gemeente Rotterdam) en Esma Hoogendijk (Rijkswaterstaat)

Alternatieve waterstrategieën en ruimtelijke belangen: samen oefenen

<< OVERZICHT WORKSHOPS

Wat zijn mogelijke langetermijnalternatieven bij (meer dan) 2 meter zeespiegelstijging, verdergaande bodemdaling, een toename van de rivierafvoer en overige ruimteclaims? Tijdens deze workshop namen Marlies van der Maarel van de gemeente Rotterdam en Esma Hoogendijk van Rijkswaterstaat de deelnemers mee in deze vragen.

Vanuit het perspectief van waterveiligheid zijn zes strategieën voor de lange termijn ontwikkeld, lichtte Hoogendijk toe. Deze strategieën variëren in hoofdzaak in open afsluitbare en dichte systemen. Ze helpen ons te bepalen wat we nu moeten doen én laten om de toekomstige opties voor waterveiligheid mogelijk te houden. Van der Maarel: “Er valt echt wat te kiezen, niet elke

functie kan in elk toekomstig watersysteem hetzelfde worden bediend. Onderwerpen als getijdenatuur, de impact op buitendijkse gebieden of zoetwater pakken verschillend uit per strategie.” Hoogendijk: “En dijkversterking blijft in alle alternatieven nodig.”

Piet-Hein Daverveldt van het Hoogheemraadschap van Delfland vroeg aandacht voor de robuustheid van oplossingen. “Hoe verschillen de alternatieven wanneer we verder vooruitkijken, bijvoorbeeld 3 tot 5 meter zeespiegelstijging?”, vroeg hij. Omdat er veel onzekere factoren spelen, worden vier scenario’s uitgewerkt. Van der Maarel: “Daarmee kunnen we de robuustheid van de alternatieven voor waterveiligheid

toetsen. Dit ondernemen we de komende maanden onder begeleiding van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR) samen met ontwerpbureaus. Kortom, we werken van buiten naar binnen én van binnen naar buiten om de langetermijnwaterveiligheid te koppelen aan het ruimtelijk domein.”

Bart Mol (Waterschap Hollandse Delta) en
Berry Gersonius (ResilienServices)

Samen nu aan de slag met meerlaagsveiligheid

<< OVERZICHT WORKSHOPS

Bart Mol van Waterschap Hollandse Delta en Berry Gersonius van ResilienServices gaven een presentatie over het meerlaagsveiligheidsproject Hoekse Waard. Vervolgens zetten ze de deelnemers aan het werk met kaartmateriaal en infographics. De opdracht: 'Bedenk een aanpak voor het gebied om de waterveiligheid te vergroten door een logische combinatie van maatregelen te kiezen'. Deelnemers gingen enthousiast aan de slag.

Een deelnemer gaf vooraf al mee: "Moeten we als overheid eigenlijk wel alles faciliteren? Moeten we niet vaker de vraag stellen: wat kan de burger zelf doen?"

Leontien Barends, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, lichtte daarna een tipje van de

sluier op over een tweede project: wat betekent meerlaagsveiligheid voor een diepe polder als de Rotterdamse Prins Alexanderpolder? Ook hier zijn interessante lessen geleerd zoals: "Organisaties hebben instrumenten om meerlaagsveiligheid vorm te geven, maar het vergt afspraken die anders of beter te benutten."

De inzichten uit deze twee projecten en de praktijkervaring van Dordrecht zullen worden verwerkt in de herijkte waterveiligheidsstrategie van het DPRD.

Pieter Jacobs (DPRD-programmamanager) en Diederik Duijser (gemeente Voorne aan Zee)

DPRD gaat ook over úw gemeente

<< OVERZICHT WORKSHOPS

Pieter Jacobs, DPRD-programmamanager, leidde deze workshop. “We staan in feite allemaal voor dezelfde opgaven”, stelde hij. “Daarbij spelen gemeenten een heel belangrijke rol in de uitvoering van maatregelen – maar ook in de coördinatie met de waterschappen, de provincies, de veiligheidsregio’s en het Rijk. Gelukkig kunnen gemeenten bouwen op goede bestaande netwerken.”

Diederik Duijser van de gemeente Voorne aan Zee vertelde hoe hij, als ‘eenpitter’ bij een kleine gemeente, verbindingen legt tussen waterveiligheid en ruimtelijke ordening. “Belangrijk is vooral dat gemeenten uit de eerste hand informatie ontvangen”, zei hij, “en aansluiting zoeken bij het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, overige

DP-regio’s, en naburige gemeenten. Toegang tot die (kennis)netwerken is heel belangrijk. Ineens snap je waarom het waterschap bezig is met de dingen die ze doen. Ik zou graag willen dat meer gemeenten zich bij dit soort netwerken aansluiten.”

De aanwezigen gingen in gesprek over verschillende vragen, waaronder: waar raken de gemeentelijke doelen voor klimaatadaptatie en die van het DPRD elkaar (met als concreet antwoord: bij het verduidelijken van de randvoorwaarden voor de stresstesten)? Waar kan het DPRD helpen bij ontwikkelingen in de regio? En helpt het uw organisatie als het DPRD op korte termijn al keuzes maakt voor de langetermijnmaatregelen voor waterveiligheid? “Ja”, antwoordden de aanwezigen

volmondig op die laatste vraag. En ook op de vraag of ze zelf betrokken willen zijn bij de ruimtelijke verrijking van die langetermijnstrategieën. Jacobs: “Een aantal ontwerpbureaus zal in het kader van de IABR verschillende beelden gaan schetsen van een langetermijnvisie voor de regio. Heel fijn als jullie daarover willen meedenken.”

6

Inge Koolen (ministerie van IenW) en Matthijs Mahler (provincie Zuid-Holland)

NOVEX Rotterdamse Haven

<< OVERZICHT WORKSHOPS

De NOVEX-gebieden zijn door het Rijk aangewezen complexe regio's waar aanvullende samenwerking tussen Rijk en regio nodig is voor een goede integrale doorontwikkeling. Het Haven Industrieel Complex in Rotterdam is een van deze regio's. Workshopleiders Inge Koolen (ministerie van IenW) en Matthijs Mahler (provincie Zuid-Holland) gaven een toelichting op het Ontwikkelperspectief en de Uitvoeringsagenda die hiervoor zijn ontwikkeld en die uiteindelijk input zijn voor de Nota Ruimte. De focus ligt hierbij op de duurzaamheidstransitie van de haven in balans met de leefomgeving.

Het gesprek ging tijdens deze workshop over de verbinding van NOVEX met het DPRD. De aanwezigen vroegen om betere verbinding en spraken de wens uit dat de

waterthema's een centralere plek krijgen in deze fase van het NOVEX-traject. Dit omdat het watersysteem zo randvoorwaardelijk is voor een goede haventransitie. Er werd gepleit voor goede agendering en onderzoek naar de impact op de haven van zoetwaterbeschikbaarheid, een afsluiting of verondieping.

Zoals een van de deelnemers het uitdrukte: "Om die lastige langetermijnkeuzes te kunnen maken, moeten we wel de feiten goed op tafel hebben."

Meer informatie

Dana Huibers (gemeente Dordrecht) en
Marcel Huijbrechts (Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid)

De evacuatiestrategie: wat komt er allemaal bij kijken?

<< OVERZICHT WORKSHOPS

In deze sessie deelden Dana Huibers van de gemeente Dordrecht en Marcel Huijbrechts van de Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid hun ervaringen. Bewustwording van de bevolking is volgens Huibers van belang: “Daarmee kun je niet vroeg genoeg beginnen.” Zo is er in Dordrecht zelfs een geheim genootschap van kinderen die een diploma kunnen krijgen in waterkennis.

Huibers gaf ook tips voor blijven (in de eigen woning) en tips voor weggaan naar elders op het eiland. Je gebied kennen, en weten wat de hoge plekken zijn die (snel weer) droog zijn, is daarbij wel van belang. Ook Huijbrechts benadrukte dat voorbereiding belangrijk is. Zo kun je vooraf bijvoorbeeld communicatieboodschappen en evacuatiescenario's met vluchtwegen opstellen.

Ook worden bovenregionale afspraken gemaakt, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen bedreigde gebieden, doorvoerregio's en opvangregio's. Deze aanpak kun je ook doortrekken naar andere contexten, zoals natuurbanden en chemische dreigingen, en andersom: er zijn lessen te leren uit ervaringen met evacuaties in die situaties. Beslissingen dienen soms onder tijdsdruk genomen te worden om zo handelingsperspectief over te houden voor de tijd die ons nog rest voor de 'piek' van verhoogd water.

Leoni Heijkers (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard) en
Pim Neefjes (Rijkswaterstaat)

Hoe ziet de dijk van de toekomst eruit?

<< OVERZICHT WORKSHOPS

Dijkversterking op lange termijn vraagt behoorlijk wat ruimte, ook op plekken waar woningen staan, vertelden Leoni Heijkers van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Pim Neefjes van Rijkswaterstaat.

Onderzocht is wat de impact van de zeespiegelstijging is dijkversterkingen in drie zones: binnendijks, buitendijks en de dijkzones. In onze regio is 60 procent van onze dijken bebouwd. Dijkversterkingen zijn op die locaties een stuk ingewikkelder. De ruimte voor de versterking moet in principe altijd binnendijks worden gevonden, omdat je de ruimte voor de rivier niet wil beperken. Tot 1 meter zeespiegelstijging is de huidige strategie houdbaar.

Daarna ligt er een grote uitdaging.

Deelnemers bespraken samen de vraag: hoe groot is het effect van een constructieve dijkversterking op de ruimtelijke kwaliteit bij 1 en 2 meter zeespiegelstijging? En wat zijn out-of-the-box-varianten voor versterkingen?

Er kwamen diverse ideeën naar voren. Eén oplossing was: kijk naar het grote systeem zodat een dijkversterking niet of minder nodig is, bijvoorbeeld door rivierkeringen. Of: we moeten grotere risico's accepteren. Hoe heilig zijn de huidige normen? Op sommige plekken worden al nieuwe woningen op betonnen platen gebouwd, zodat bij nieuwe dijkversterking de woningen met plaat en al omhoog gebracht kunnen worden.

Een andere optie is: nieuwe huizen onderdeel maken van de constructie. Het gesprek leerde dat de dijk in de toekomst in de knel komt in deze regio. Maar ook dat er ideeën zijn die DPRD goed kan gebruiken richting de toekomst.

Vera Konings, Liselotte Mesu en Dook Ligthart (gemeente Rotterdam)

Hoe hoog bouwen we droog in Rotterdam? Hoe ver kijken we vooruit en welke keuzes maken we daarbij?

<< OVERZICHT WORKSHOPS

Klimaatverandering, zeespiegelstijging en een enorme woningbouwopgave dwingen ons tot vooruitkijken. Vera Konings, Liselotte Mesu en Dook Ligthart van de gemeente Rotterdam legden uit dat aanscherping en actualiseren van beleid voor buitendijkse gebieden inhoudelijk en bestuurlijk complex is. Deelnemers aan de workshop gaven aan zelf te ervaren hoe lastig het is de uitgangspunten te bepalen en de koppeling te leggen tussen techniek, overstromingskansen en ruimtelijke kwaliteit.

“Klimaatscenario’s lopen uiteen, maar we weten zeker dat de zeespiegel gaat stijgen. Woningen bouw je voor minimaal 70 jaar, vaak nog wel langer; daarbij is

klimaatverandering een gegeven waar we niet omheen kunnen.”

Duidelijk is dat Rotterdam kiest voor buitendijks doorbouwen en daarbij rekening houdt met zeespiegelstijging. Aanvullend op het uitgiftepeilenbeleid buitendijks werkt Rotterdam ook aan de ontwikkeling van gebiedsgerichte adaptatiestrategieën, om maatwerk te leveren en de bestaande stad voor te bereiden.

Sander Terlouw (Staatsbosbeheer) en Laurens Baars (Rijkswaterstaat)

Nature-based solutions als katalysator voor PAGW en HWBP

<< OVERZICHT WORKSHOPS

Sander Terlouw van Staatsbosbeheer legde uit hoe grootschalige natuur kan bijdragen aan weerbaarheid tegen klimaatverandering, en aan een toekomstbestendig landschap. “Zo’n aanpak stimuleert ook een duurzame economie. Waar het kan geven we water meer ruimte en creëren we verbindingen.”

Terlouw vertelde hoe de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) werkt aan ecologische waterkwaliteit en natuur. “Voor deze regio staan dynamiek, verbindingen en leefgebieden centraal. De PAGW heeft een preverkenning uitgevoerd voor de Biesbosch Rijn-Maasmonding. Doel is mogelijke maatregelen te definiëren om het ecologische systeem te verbeteren.”

Laurens Baars van Rijkswaterstaat presenteerde de casus Moerdijk-Drimmelen, een project van Rijkswaterstaat en Waterschap Brabantse Delta. Voor de dijkversterking is een variant onderzocht die veiligheid creëert door middel van een voorland van estuariene biotopen, waaronder rivierbos. Dit levert een aanzienlijke reductie van de golfslag op, waardoor de opgave voor de dijk afneemt. Er ontstaat een divers estuarien leefgebied.

Deelnemers bespraken hoe programma’s zoals PAGW, Hoogwaterbeschermingsprogramma en DPRD efficiënter kunnen samenwerken om gezamenlijke doelen te realiseren. “Het is zaak om die losse initiatieven bij elkaar te laten

komen”, benadrukte Baars. “Dat is niet vanzelfsprekend: dat vraagt energie, tijd, overtuiging – maar het is absoluut de moeite waard.” Terlouw: “We willen dat áltijd wordt gekeken: hoe kunnen we dit toekomstbestendig doen vanuit het natuurlijke systeem? Op dit moment gebeurt dat nog niet voldoende.”

Baars: “We willen heel graag gaan uitzoeken wat deze ideeën betekenen voor andere sectoren, zoals zoetwater. Met die uitkomsten willen we naar bestuurders toe. En dan? Ga met elkaar in gesprek en kijk waar de raakvlakken liggen.”

Pascal Lamberigts (Deltabeslissing Rijn-Maasdelta)

Deltabeslissing Rijn-Maasdelta: op weg naar samenhangende besluitvorming!

<< OVERZICHT WORKSHOPS

De Deltabeslissing Rijn-Maasdelta bevat voorstellen voor belangrijke keuzes over de inrichting van de grote rivieren en de delta's. De resultaten van de analysefase van de herijking laten zien dat de scope van deze deltabeslissing breder is dan ooit. Dat komt door de stapeling van opgaven en groeiende afhankelijkheden, bijvoorbeeld tussen de afvoerverdeling bij laag- en hoogwater, de peilen van het IJsselmeer, de buiten- en binnendijkse ruimte voor onze rivieren, de relatie met de zoetwateropgaven, en de wijze van afsluiting van de Rijnmaasmonding. Hoe ziet die nieuwe en bredere scope van de herijkte Deltabeslissing Rijn-Maasdelta er nu uit? Welke opties worden in de komende maanden onderzocht? En vooral, hoe komen we

nu samen tot samenhangende besluitvorming? Dat waren de belangrijkste vragen waar Pascal Lamberigts, procescoördinator van de Deltabeslissing Rijn-Maasdelta, op in ging tijdens deze levendige workshop.

Een uitdagende vraag was: wát moet door wíe op wélke tafel wánnear tot besluitvorming leiden? Een vraag die op veel bestuurlijke tafels speelt; ook tijdens het Gebiedsoverleg dat in de ochtend plaatsvond. Er volgde in de workshop een constructieve discussie over de mogelijke volgordes waarin je tot besluitvorming kunt komen. Corjan Gebraad van de gemeente Rotterdam vroeg daarbij ook aandacht voor de verdeling van de schaarse ruimte binnen

Nederland voor de lange termijn. “De vraag is: waar moet het goede gesprek plaatsvinden en met wie?”

Kortom, het ‘waterdomein’ moet meer het gesprek aangaan met het ‘ruimtelijk domein’ en andersom. Moeten we vanwege het dreigende zoetwatertekort niet al eerder kijken naar vervanging van de Maeslantkering dan vanuit waterveiligheid nodig is, vroeg een deelnemer zich hardop af. “Kijk hierbij naar de impact op alle functies bij systeemkeuzes, bepaal ook de gevoeligheid daarbij, en bepaal vervolgens hoeveel tijd we nog hebben om tot een besluit te komen”, vulden anderen aan.

Bas de Jongh en Jorian van Oostrum (Omgevingsdienst Midden-Holland) en Jeroen Mekenkamp (Regio Midden-Holland)

Waterveiligheid in de regionale klimaatstresstest Midden-Holland

<< OVERZICHT WORKSHOPS

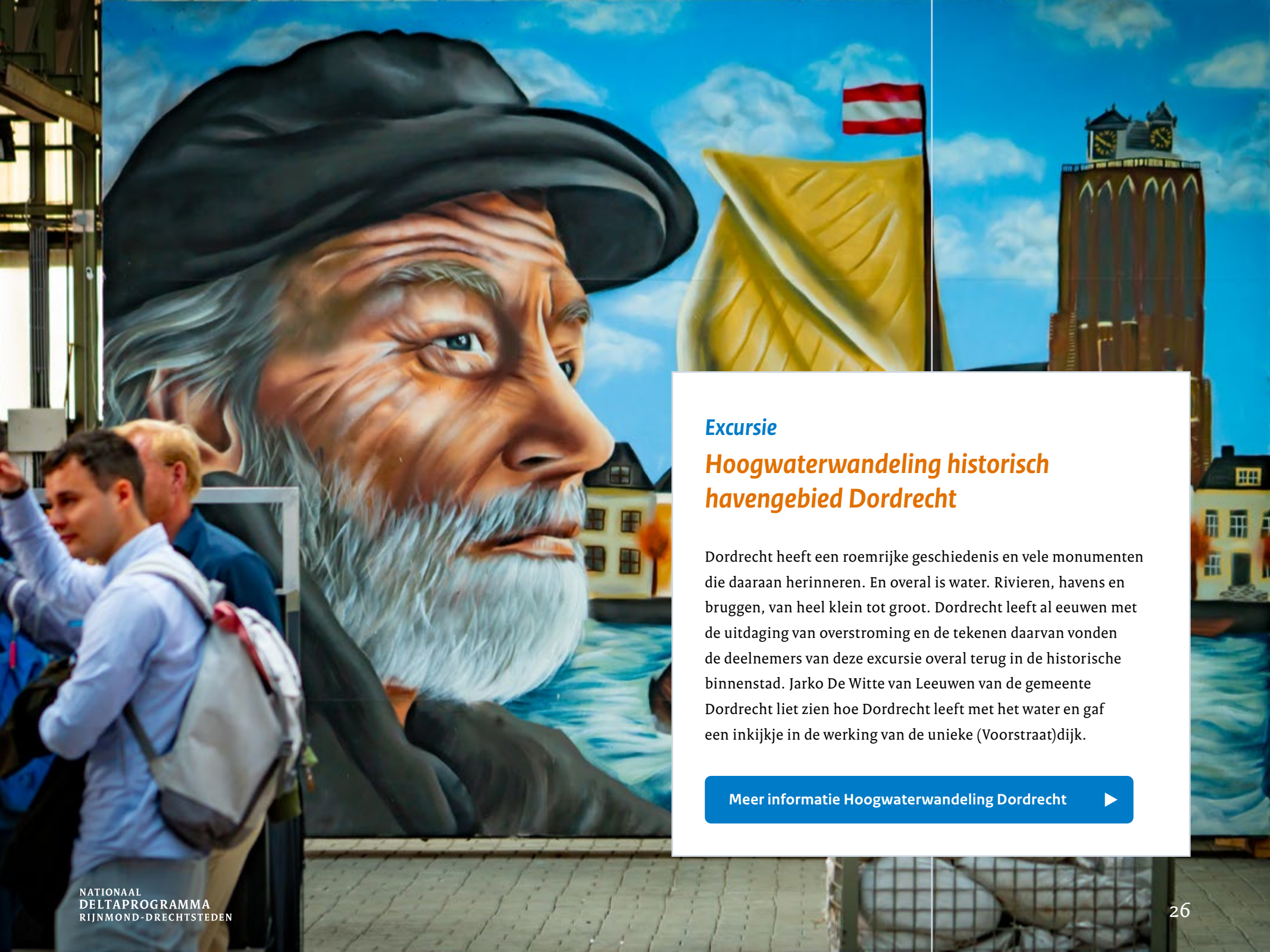
In de werkregio Midden-Holland – bestaande uit zeven gemeenten, drie waterschappen, provincie, GGD, Veiligheidsregio en Omgevingsdienst – is voor het eerst de gezamenlijke klimaatstresstest uitgevoerd. Daarin onderzoeken al deze partners samen de kwetsbaarheid van het gebied voor hitte, droogte waaronder bodemdaling, wateroverlast en overstroming. Voor deze thema's zijn kaarten gemaakt. Die kaarten zijn gebaseerd op de meest actuele data zoals de nieuwe Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) vanuit de waterschappen. Wethouder Leo Barth, voorzitter van de werkregio, is er trots op dat het gelukt is om dit met alle partijen samen te bereiken. Dat was geen vanzelfsprekendheid.

Bas de Jongh van de Omgevingsdienst Midden-Holland: “De vraag die uiteindelijk in de regio beantwoord moet worden

is: waar kunnen er grotere problemen ontstaan, dus welke delen zijn kwetsbaar? En waar en wanneer dienen er dan regionale maatregelen genomen te worden? Het is de bedoeling dat de gemeenten hiervoor niet ieder zelf aan de slag hoeven.” Aandachtspunt hierbij is dat de kaarten goed geduid moeten worden. Daarvoor is een storymap ontwikkeld. De stresstest vormt de start van de vervolgstappen, waaronder risicodialogen en strategieontwikkeling.

Deelnemers bespraken wat er tot nu toe opvalt aan de kaarten. Een van de opvallende zaken was dat sommige belangrijke of kwetsbare voorzieningen zoals bijvoorbeeld de gemeentehuizen niet op de hoogste plekken in de gemeente liggen. Ook is het stedelijk hitte-eilandeffect duidelijk te zien: er zijn grote temperatuurverschillen tussen stad en het landelijk gebied.

Excursie

Hoogwaterwandeling historisch havengebied Dordrecht

Dordrecht heeft een roemrijke geschiedenis en vele monumenten die daaraan herinneren. En overal is water. Rivieren, havens en bruggen, van heel klein tot groot. Dordrecht leeft al eeuwen met de uitdaging van overstroming en de tekenen daarvan vonden de deelnemers van deze excursie overal terug in de historische binnenstad. Jarko De Witte van Leeuwen van de gemeente Dordrecht liet zien hoe Dordrecht leeft met het water en gaf een inkijkje in de werking van de unieke (Voorstraat)dijk.

[Meer informatie Hoogwaterwandeling Dordrecht](#)

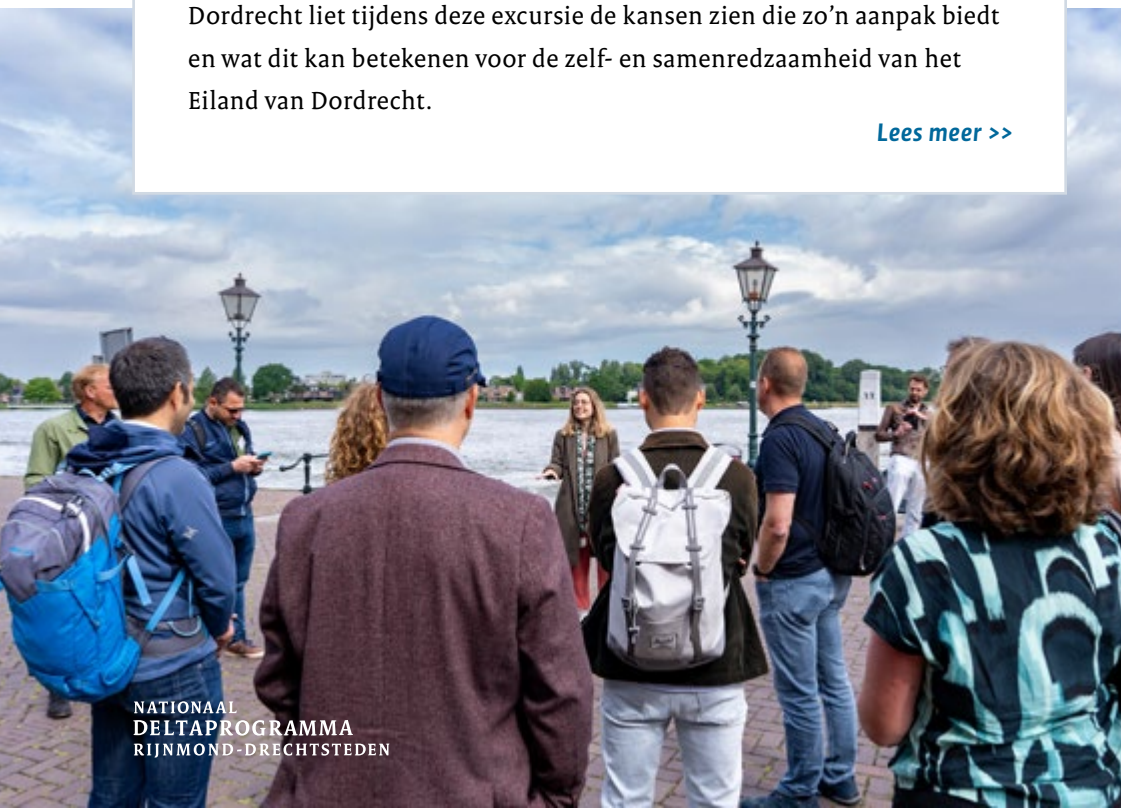
Excursie

Schuil- en coördinatiehub De Staart

Door zijn hooggelegen buitendijkse ligging kan De Staart uitstekend dienen als een grootschalige schuillocatie bij overstromingen. Maar het is wel een ingewikkeld gebied. Want nu is De Staart half woonwijk – een sociaal kwetsbare woonwijk – en half industriegebied.

In het Atelier Dordrecht van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR) is nagedacht over hoe dit gebied is in te richten als veilige, zelfvoorzienende schuillocatie. En dan op zo'n manier dat de aanpak als hefboom kan dienen voor het in gang zetten van een werkelijk duurzame gebiedsontwikkeling. Dana Huibers van de gemeente Dordrecht liet tijdens deze excursie de kansen zien die zo'n aanpak biedt en wat dit kan betekenen voor de zelf- en samenredzaamheid van het Eiland van Dordrecht.

[Lees meer >>](#)

Onderdeel van de excursie was ook een stop bij de Biesboschhal op De Staart, waar ook in mei-juni 2025 weer de trainingen van 'De Redders van Dordt' plaatvinden. De (jonge) leden van deze club kunnen met hun uitgebreide kennis over waterveiligheid, het voorkomen van overstromingen, het evacueren als het toch misgaat én het aansturen van andere veiligheidsdiensten, duizenden levens redden.

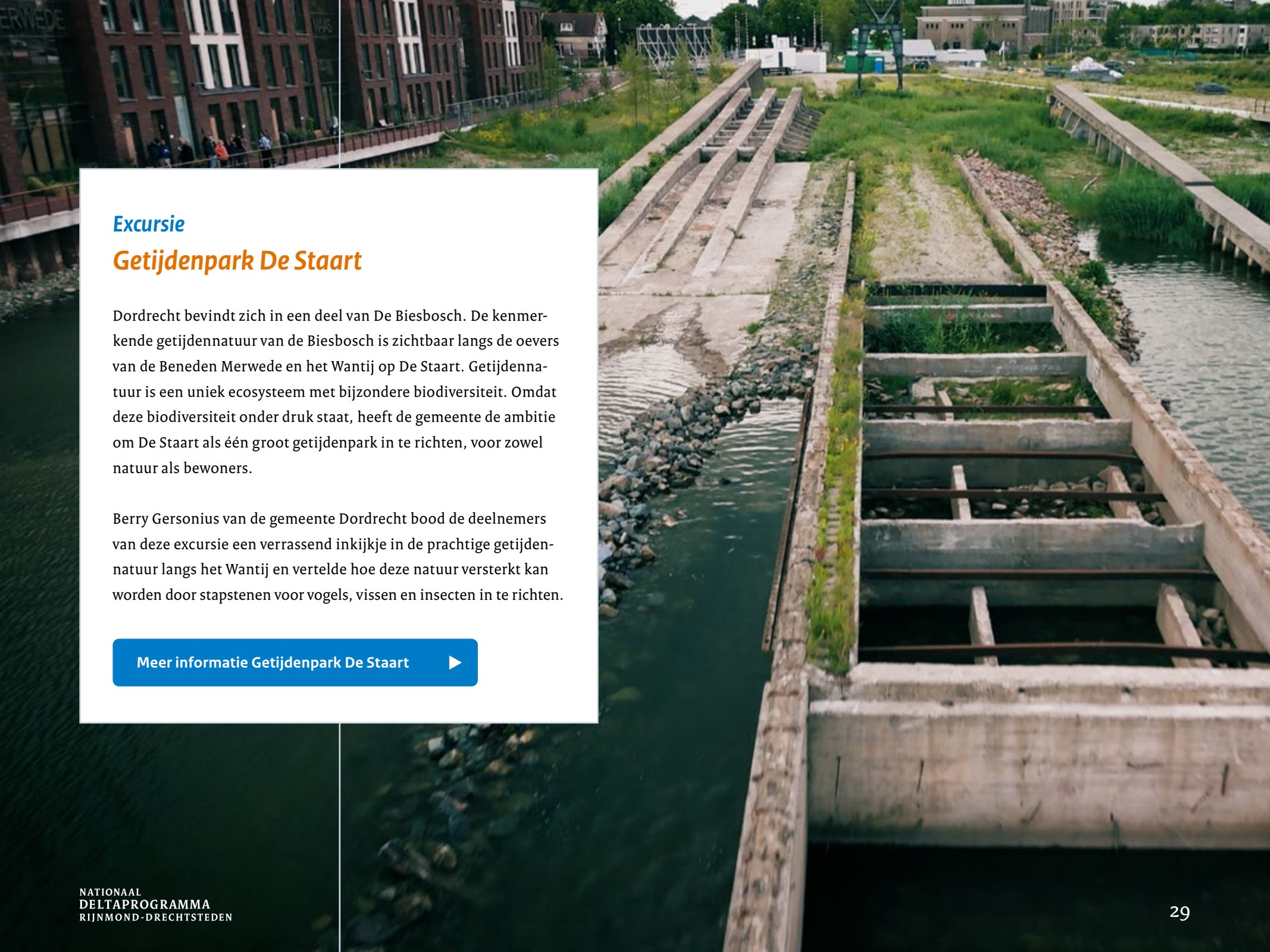
Ook dit jaar volgen kinderen uit groep 6 een driedaagse training tot 'Redder van Dordt'. Hierbij leren zij alles over waterveiligheid om vervolgens zelf een vlot te kunnen bouwen en daar een evacuatieoefening op te doen op het water. Hierdoor zijn Dordrecht en haar inwoners voortaan nóg veiliger.

[Meer informatie Schuil- en coördinatiehub De Staart](#)

[Meer informatie De Redders van Dordt](#)

Excursie

Getijdenpark De Staart

Dordrecht bevindt zich in een deel van De Biesbosch. De kenmerkende getijdennatuur van de Biesbosch is zichtbaar langs de oevers van de Beneden Merwede en het Wantij op De Staart. Getijdennatuur is een uniek ecosysteem met bijzondere biodiversiteit. Omdat deze biodiversiteit onder druk staat, heeft de gemeente de ambitie om De Staart als één groot getijdenpark in te richten, voor zowel natuur als bewoners.

Berry Gersonius van de gemeente Dordrecht bood de deelnemers van deze excursie een verrassend inkijkje in de prachtige getijdennatuur langs het Wantij en vertelde hoe deze natuur versterkt kan worden door stapstenen voor vogels, vissen en insecten in te richten.

Meer informatie Getijdenpark De Staart

‘De Monding van Morgen’

In de Filmlounge van De Witt konden de deelnemers – na een korte introductie door filmmaker Rik van der Linden – genieten van de film ‘De Monding van Morgen’. Met deze film probeert Van der Linden zich te bevrijden uit de ketens van de korte termijn. Hij gaat op expeditie om zich te laten inspireren door een “lonkend perspectief” van een delta waarin de mens zijn plek in de tijd gevonden heeft.

[Lees meer >>](#)

Van der Linden toont ons de delta als een uniek gebied met grote ecologische waarde, waar het kan barsten van het leven. Hij wil met deze film – samen met alle ‘streekholders’ die gaan over de toekomst van de Rijnmaasmonding – een visie ontwikkelen, actie ondernemen, en laten zien “wat we te winnen hebben als we dingen veranderen”.

Meer informatie

Het Deltaprogramma Drechtsteden

Regionaal samenwerkingsv

Waterschappen, gemeenten, provincie, havenbedrijf, veiligheidsregio's, ministerie en RWS

- Deelprogramma van het nationale Deltaprogramma
- Gericht op de lange termijn waterveiligheid
- In afstemming met zoetwater en ruimtelijke adaptatie

12 | Om deze tekst aan te passen ga naar Menu > invoegen

DPRD in Vogelvlucht

Pim Neefjes van Rijkswaterstaat en Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden (DPRD) gaf een overzicht van het DPRD sinds de 'Commissie Veerman' (2008). "In de vorige eeuw zijn grote plannen gerealiseerd, steeds als reactie op rampen", vertelde Neefjes. "Met het Deltaprogramma willen we de volgende ramp graag vóór blijven."

Het DPRD is een regionaal samenwerkingsverband van waterschappen, gemeenten, provincie, havenbedrijf, veiligheidsregio's, ministerie en Rijkswaterstaat. Het gebied kent industriële, woon- en natuurgebieden, waaronder laaggelegen buitengebied én buitendijkse gebieden waarin ook gewoond wordt, zoals historisch Dordrecht. Er is een sterke toename van de bevolking en van economische waarden, met daarbij tal van uitdagingen: zeespiegelstijging, hogere én lagere rivierafvoeren, bodemdaling, zoute kwel en verzilting, en toenemende wateroverlast, hitte en droogte door klimaatverandering.

"Kortom, de Delta staat onder druk."

Tot 2050 wordt gewerkt aan het op orde brengen van de dijken, vertelde Neefjes. "De Voorkeursstrategie voor het DPRD kijkt verder en gaat uit van een zeezijde die 'afsluitbaar open' is, geen extra waterberging in de Grevelingen, een gelijkblijvende afvoerverdeling over de riviertakken, en optimalisatie van de adaptatiestrategie voor dijken en stormvloedkeringen, op basis van faalkansen."

De eerste herijking hiervan in 2020 concludeerde dat de huidige strategie nog steeds staat, en leidde onder meer tot het Kennisprogramma Zeespiegelstijging, impactanalyses en handelingsperspectieven. Neefjes: "De herijking in 2026 zal ook kijken naar langetermijnalternatieven, de uitkomsten van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging, en effecten van keuzes, met een integrale benadering."

Nationaal Deltaprogramma

Voorkeursstrategie Deltaprogramma
Rijnmond-Drechtsteden 2020

Impressies achteraf

Anne Mollema (Heemraad bij het Waterschap Hollandse Delta)

“Vandaag zag ik de film ‘De Monding van Morgen’. Prachtig. Ik zag ook dat mensen geëmotioneerd reageerden. Die film onderstreept hoe belangrijk het is om te laten zien hoe iets kan worden. Je kunt nog zoveel boeken en beleidsstukken volschrijven, maar laten zien wat er te winnen valt, daar bereik je veel meer mee.”

Reinier Romijn (gemeente Molenlanden)

“Voorheen werkte ik op nationaal niveau, en had ik te maken met het landelijke Deltaprogramma; sinds kort werk ik bij een gemeente en maak ik kennis met het DPRD. Wat ik hier tijdens deze conferentie zo leuk vind: hier zie je echt hoe vraagstukken in de regio doorwerken, wat de regionale vragen en oplossingen zijn. Dit is waar de onderwerpen echt gaan leven. Heel inspirerend om te zien, vandaag.”

Heleen Vlietland (Waterschap Hollandse Delta)

“In mijn werkveld zijn we druk bezig samenwerkingen op te zetten met verschillende gemeenten, niet alleen binnen het DPRD maar ook in DP Zuidwestelijke Delta. Mijn voornaamste boodschap is altijd: deze watervraagstukken stoppen niet bij gemeentegrenzen, of bij de grenzen van DP-regio's. Dus: werk samen. Daar helpt deze conferentie ook bij. Heel belangrijk dat al die partijen hier bij elkaar komen. Ik ben hier vooral om te horen hoe gemeenten tegen de vraagstukken aankijken, wat hun zorgen, belangen, oplossingen zijn. Ik heb veel interessante dingen gehoord.”

Laat het water maar komen

*Wat als alle wateren
de tranen van de aarde waren
die steeds door alle gaten en kiertjes
haar kleine grootse verdrietjes
naar buiten probeert te sluizen*

*zo trouw en toch bedrogen
mag zij ook even*

*laat het water maar komen als het moet
en als ze dan komt
wat drijft er naar boven*

*alle geheimen op het droge
vluchtelingen die de oversteek niet haalden
nichtjes en neefjes die wilde komen
weg van boze dromen
voorouders van tot slaaf gemaakten
die ooit de bodem raakten*

[Lees meer >>](#)

door Swendeline Ersilia

kan water schuren?
blijkbaar wel
als schuldgevoel de dijken breekt

laat de bomen maar beven
zolang de wortels weten waar we vandaan komen
dan zijn stromende rivieren een zuiverende zegen
een weg om onze band weer met haar in balans te wiegen

laat het water maar komen
vertel ons hoeveel ons bestaan jou wel niet kost
over hoe koele hoofden jou hebben doen koken tot woeste wanhoop

wanneer het leven op het land
de zee heeft verraden
en de spiegel dan stijgt met iedere grade
durven wij dan te kijken
onderdrukking zal altijd in uitbarsting uitmonden

dus kom maar, water
uitgehuild ben je rein verstaanbaar
smelt in onze armen
het minst wat we doen kunnen is je ontvangen

want wat als alle wateren de tranen van de aarde waren
die steeds door alle gaten en kiertjes haar kleine grootse verdrietjes
naar buiten probeert te sluizen

laat het water maar komen
kom maar
stil maar
laat maar gaan

Bekijk de video

Laat het water maar komen

Als het water komt

*Zo natuurlijk als het ons omringt
sluiten we al jaren vrede met het genot
en alle gevaren van het water*

*het heeft ons tenslotte al dit leven gegeven
zonder, valt er haast geen verhaal te vertellen
zonder, had deze stad in een schaduw geleefd
zonder, zou er geen eiland zijn wat barst van de bruggen
geen gouden geschiedenis
geen hongerige havens*

*als de wind hier bij ons gaat liggen
en alles wat golft en vloeit zich glad strijkt
is ons water net een stijgende spiegel
waarin we naar onszelf kunnen kijken
en in het rijzen onze toekomst kunnen peilen*

[Lees meer >>](#)

door Swendeline Ersilia

zijn wij wel klaar voor de vloed?
voor als het over de kades kolk
door de kieren kruipt
als de hemel een straat tot een rivier regent

hoe klein de kans ook is
is de nood niet altijd nu
wanneer deze we zeggen te houden van we hebben
maar we niet weten van genoeg

onze stad kent helden zonder huldes
die ons met man en macht van natte voeten proberen te beschermen

het zijn van die mensen die zich vol laten lopen met hoop
en het geloof hebben dat er genoeg te redden valt
mensen die hun sluizen niet durven te sluiten
niet wachten tot het water zichzelf welkom heet

het zijn mensen die niet schipperen
tussen weten en wensen
maar diep duiken naar de bodem
het daar met kennis opschonen
weer opkomen
en door kunde ons tonen
hoe je het beste met haar leeft

zij vertellen ons
dat als wij leren meedeinen op de getijden
de stroming zich misschien nog zachtjes laat sturen
dat als we wat meer naar elkaar toe drijven
en de voorspellingen met veranderingen weten te trotseren
dat het misschien wel lukt om op het droge blijven

ik geloofze
er zijn namelijk genoeg dijken van mensen
die zoals rivieren flexibel en zacht
maar met genoeg kracht
dit schip durven te dragen

ik geloofze
dat het kan met vertrouwen als reddingsboei
wilskracht en kennis als onze schepen

zodat we later kunnen vertellen
dat het de liefde voor onze omgeving was
wat ons tot een toekomst heeft dreven

en zolang we binnen ons kunnen in beweging blijven
kunnen we wanneer het water komt op z'n minst zeggen
dat we het ons alles hebben gegeven

Bekijk de video

Colofon

Deze conferentie is tot stand gekomen door de inzet van het programmamteam van Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden en partners.

Organisatie conferentie

Ceeh Communicatie en Ondersteuning

Locatie conferentie

Stadsbrasserie De Witt en Kunstkerk, Dordrecht

De locatie heeft toestemming gegeven aan Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden / Ceeh om tijdens de Gebiedsconferentie DPRD in de Kunstkerk video's op te nemen en te fotograferen en deze te publiceren via onder andere social media en andere uitingen.

Intermezzo 'Laat het water maar komen' en 'Als het water komt'

Swendeline Ersilia (stadsdichter Dordrecht) en Bahghi (zang en gitaar)

De rechten van de gedichten liggen bij Swendeline Ersilia. Swendeline en Bahghi hebben toestemming gegeven aan Deltaprogramma-Rijnmond Drechtsteden om het optreden op te nemen, te fotograferen en dit - samen met de teksten - te publiceren via onder andere social media en andere uitingen.

Teksten Nienke Beintema

Vormgeving Brand Matters Creatives

Video's Krab Media

Fotografie

Suzan Fotografie

Rik van der Linden - pagina 30

Eric Fecken - pagina 1, 6 en 7 (achtergrond)

Gemeente Dordrecht - pagina 10 en 36 (achtergrond)

Tineke Dijkstra - pagina 5, 8, 34 en 35 (achtergrond)

